

IZVATCI IZ RECENZIJA

Iako naslov knjige govori da će u njoj biti riječi o lončarstvu vučedolske kulture na vinkovačkom području, to je samo djelomice točno. Naime, knjigu čine dva odvojena dijela koji mogu sasvim dobro funkcionirati svaki za sebe, a opet su logično isprepleteni. Prvi dio je zapravo jedan opći, vrlo opsežan i sveobuhvatan, gotovo enciklopedijski priručnik i udžbenik o najčešćim i najbrojnim nalazima na arheološkim nalazištima iz svih razdoblja, a to su keramičke izradvine. U njemu se čitatelj upoznaje sa znanstvenim disciplinama koje se bave proučavanjem keramičkih proizvoda i što one iz njih mogu iščitati, s nastankom i razvojem specifične tehnologije, ali i historijatom njezina proučavanja. Moguće je saznati sve o sirovini nužnoj za proizvodnju keramike, o fizičkim obilježjima keramike, o etapama proizvodnog procesa, o parametrima kojima se stručnjaci koriste pri obradi i tipološkoj klasifikaciji keramike. Autorica pomno objašnjava čemu uopće služi tipologija i zašto je takav pristup još uvijek potreban. Posebno se osvrće na problem strukovnog nazivlja koje nedostaje u hrvatskoj arheološkoj praksi i najčešće se iskazuje kao subjektivni i svojevljni odabir termina. Na kraju predstavlja metodologiju obrade keramičkih nalaza kroz funkcionalni, estetski i taksonomski pristup.

U drugome dijelu knjige teorijski okvir kao i analitičke metode objašnjene u prvome dijelu, praktično su primijenjeni na konkretnim primjerima obrade i analize keramičkih nalaza s dvaju lokaliteta vučedolske kulture na vinkovačkom području. Krenuvši od tipološke obrade keramičkih nalaza temeljene na njihovim morfološkim značajkama, preko deskriptivne statistike, autorica uspijeva definirati model keramičke proizvodnje koji objedinjuje specijalizaciju zanata, standardizaciju proizvoda i organizaciju proizvodnje. Tehnološke analize upotpunjene su petrografsko-mineraloškim te analizama provedenim s pomoću metoda rendgenske difrakcije na prahu i plinskom kromatografijom – masenom spektrometrijom. Gospodarsko značenje proizvodnje keramike u vučedolskoj kulturi dodatno je potvrđeno rezultatima analiza arheobotaničkih i osteoloških ostataka. Zahvaljujući interdisciplinarnom pristupu proučavanju keramičkih nalaza s odabranih lokaliteta, a koji se nametnuo kao nužan i vrlo učinkovit, autorica je uspjela pokazati kako keramiku ne treba sagledavati samo kao puke predmete načinjene da zadovolje osnovne potrebe pohrane, pripreme i serviranja hrane, nego kao medij kroz koji se zrcali složena mreža društvenih, gospodarskih pa i religijskih odnosa ljudskih zajednica koje su ih osmislile, stvorile, rabile i na kraju odbacile.

prof. dr. sc. Tihomila Težak-Gregl
Odsjek za arheologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Knjiga pod naslovom "Keramika u arheologiji - Lončarstvo vučedolske kulture na vinkovačkom području" Ine Miloglav predstavlja jednu od veoma retkih sveobuhvatnih studija posvećenih keramičkoj građi. Za razliku od tradicionalne arheologije, u kojoj još uvek dominira kulturno-istorijski pristup u proučavanju keramike, gde se ona posmatra isključivo kao hronološki marker, te indikator kulturnih grupa, ova knjiga donosi aktuelni, savremeni pogled na ovu vrstu arheoloških nalaza, pre svega kao dinamične kategorije koja u sebi nosi informacije o ponašanju, svakodnevnom životu i socijalnim odnosima. Knjiga se sastoji iz dve velike celine. U prvoj celini dat je pregled svega onoga što obuhvataju keramičke studije i istaknuta je njihova interdisciplinarnost i neraskidiva veza sa etnoarheologijom i arheometrijom. Veoma je značajno to što se detaljno razmatra i objašnjava pojam tehnologije, kao i sled operacija u proizvodnji keramičkih posuda. S pravom je posvećena velika pažnja problemu tipologije i u teorijskom i u praktičnom smislu; osim kritički predstavljenih različitih pristupa u definisanju svrhe i cilja tipologije, ponuđene su i preporuke kako se one pravilno primenjuju prilikom obrade keramičke građe. Posebna pažnja posvećena je anatomiji posuda i morfološkim parametrima na osnovu kojih se vrši klasifikacija. Izuzetno je važna rasprava o postojanju neadekvatne terminologije i opasnostima koje slede kao posledica njihove nekritičke upotrebe. Takođe, istaknuta je važnost razmatranja funkcije posuđa u cilju razumevanja praksi u ishrani i pripremi hrane, kao važnih aspekata svakodnevnog života.

Drugi deo knjige posvećen je analizi keramike vučedolske kulture sa dva arheološka lokaliteta - Ervenice u Vinkovcima i Damića gradine u Starim Mikanovcima. Metode predstavljene u prvom delu knjige ovde su i praktično primenjene. Posuđe je klasifikovano prema morfološkim parametrima i formalnim atributima u funkcionalne klase za pripremu hrane, konzumiranje i serviranje, i skladištenje, rezultati su obrađeni statističkim metodama, a primenom petrografskih i XRD analiza identifikovan je sastav sirovina te vrste i količine primesa. Sprovedene su i analize lipida, a rezultati su pokazali upotrebu pčelinjeg voska za tretiranje unutrašnjih površina, koje su tako učinjene nepropusnim, ali i za popravke posuda. Najznačajniji domet ove knjige svakako je smeštanje keramičke proizvodnje u socijalni kontekst: rezultati analize standardizacije, odnosno koeficijentata varijacije, upućuju na standardizovanu proizvodnju, što je neminovno dovelo i do definisanja modela njene organizacije, u kome se može pretpostaviti prisustvo specijalizovanih grnčara. S obzirom na to da su ovako sveobuhvatne analize keramičkih asemblaža još uvek veoma retke, ova knjiga će imati velikog značaja, i to ne samo za istraživače eneolitskog perioda. Zahvaljujući sažetom i jasnom pregledu svih važnih aspekata keramičkih studija, kao i promišljenoj i relevantnoj metodologiji primenjenoj na konkretnom arheološkom materijalu, ona će, sasvim sigurno, biti nezaobilazno štivo, kako studentima arheologije, tako i profesionalnim keramolozima.

doc. dr. sc. Jasna Vuković

Odeljenje za arheologiju

Filozofski fakultet Univerziteta u Beogradu